

І. М. Пігуляк.

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА БУКОВИНІ — А БУКОВИНЦІ В КАНАДІ.

(Продовження).

IX.

Тепер подам коротенький образець руїни українського церковного життя по прилученню українських земель північно-західної Буковини до Румунії, та як Румуни зуміли в протязі шістьох років знищити всі ті наші здобутки, які ми вже мали в своїх руках.

Буковинські Румуни користуючи з хаосу буковинських Українців, зараз по розложенню Австрії, та із трудного становища Західної Української Народної Республіки, що сейчас розпочала завзяту оборонну війну проти Польщі й не могла в першім часі буковинським Українцям прийти на поміч оружною силою — покликали королівські війська на підмогу та заняли без жадного проливу крови цілу Північно-Західну Буковину, яку замешкують майже самі Українці (приблизно 87 процент). Румуни зуміли використати відповідну хвилю безсильності буковинських провідників, щоб захопити Буковину в свої руки та зараз таки закріпити свої позиції. На Українців вони не зважали зовсім, а віднеслися до них ворожо. Заборонили пресу, завели стан облоги а в Північну Буковину впровадили своє голе й босе військо (в силі одної дивізії, яка начислялася до 3,000 штиків) та порозивагирувували його по школах та українських інституціях.

Та румунський найздник не задовольнився тим, що заняв проти волі українського народу цілу українську частину Буковину і почав систематично нищити всі здобутки потом виборені в австрійського правління.

Український народ на Буковині мав рівноправність мови у всіх урядах, почавши від правління краю (краєвого виділу) а скінчивши на громадським уряді — мав чисто національні народні, середні й промислові школи, катедри на університеті, та в останніх роках свою автономну православну церкву. Весь сей доробок українського народу Буковини — як національний так і культурний — українську народню, середню школу, університет та Українську Православну Церкву замінив сей найздник в протязі чотирох останніх літ на цілковито румунську.

Народ позбавив права аграрної реформи, а наложив на нього тяжкі тягарі — синів насильно втягнув до військової служби в якій катує їх за українську мову — молитву, так, що многі божевільють та поповнюють самовбивство.

Найкращий свідомий елемент українського народу вигнав з рідного краю або томить його в страшний спосіб по тюрмах, сігуранцах, щоб він признавав в такий спосіб над собою їхню владу — покинув свою національність та перейшов на румунську*).

X.

До зрумунізованія Української Православної Церкви взялись сейчас не питаючись нікого, ані священства, ані народу. Сейчас усунули вони голову автономної Української Православної Церкви, преосв. Тимінського — як рівнож й голову автономної православної церкви румунської преосв. Воробкевича (з походження Українця), а на їх місце призначили знову митрополита Вол. Репту, якого австрійський уряд був позбавив права митрополита за пастирський лист підчас російської інвазії в яким було сказано, щоб священство молилося за царя-батюшку Миколу II. Злучивши обі автономні церкви знову разом, преосв. о. Тимінського спенсіонували цілковито, а владу румунського Воробкевича приділили митрополитови Репті, який задля старечого віку неміг сповняти своїх функцій, до помочі, щоб сповняв єпископські та митрополітські функції буковинської Православної Церкви. Сказавши правду — він був в дійсності владикою й митрополитом, бо з митрополитом Вол. Рептою, який бажав щоб в згоді жити з українським народом — зовсім не числилися.

В консисторії заборонено урядувати з українською стороною по українськи, а тільки по румунськи (спочатку навіть дозволяли німецької мови, щоб тільки не української). Всіх українських совітників, радників та інспекторів в консисторії усунуто а настановлено румунських — та заведено відправу богослуження тільки в румунській мові.

В північній Буковині, де нема ані одного родовитого Румуна, приказано з початку румунської інвазії священникам відправляти на бажання трох присутніх Румунів в

церкві богослуження в румунській мові, не зважаючи на те, що повна церква людей не вміє румунської мови. Добра релігійного фонду, якого міністер Буковини, др. Янку-Ністор, його брат та його прихильники не встигли цілковито обікрасти, прилучили до державного маєтку — старої Румунії. Буковинську архидієцезію перемінили на чисто національну румунську, позбавили її права цілковитої самостійності і підчинили митрополитови, а тепер і патріархови в Букарешті, як рівну зі всіма старо-румунськими дієцезіями.

Товариство Українських Православних Священників, якого членів начислювалося понад 120, примусили злучитися до румунського, а своє розв'язати, щоб тим способом всяка відпорність з сторони українського священства була неможлива. В останніх часах румунського терору заборонено цілковито відправляти по старославянськи чи то по українськи по цілій Буковині. Священників примусили підписати заяви, що вони Румуни, а що декотрі опиралися сему, то для того наклали на всіх обов'язок зложення іспиту румунської мови, історії та географії, щоб при іспиті їх перепалити з поданих предметів, і щоб потім мати причину їх або осунути зі священничого стану, або заслати в гліб старої Румунії, далеко від свого народу, щоб вони там були примушені осмиритися, та зрумунізувати, як вже не себе, то бодай своїх потомків.

XI.

Тепер наведу самі голі факти, як виглядає буковинська православна дієцезія по її руїні, або, як Румуни називають, по її уніфікації, для українського народу в порівнянні до його попередних здобутків.

I. В управі церкви, — митрополит, єпископ, консисторія, дієцезіяльні інспектори — разом **десять (10)** — не стрічаємо жадного Українця, лише самі Румуни або ренегати. — Український Владика преосв. Тимінський, спенсіонований, перебуває сейчас в свого сина в Яблонці — владика Воробкевича і митрополита Репту, тому, що вони українського походження віддалили, хотіли вони признавались тільки до Румунів, хіба що часом ставали в обороні української сторони, як пастирі й сього народу — а на се назначили владикою й митрополитом Черновецької дієцезії (IX) Котлярчука з Кучорова Великого, родом також Українця, але заілого румунізатора та члена і підпихача ліберальної партії, яка тепер при кермі, й своїх на кождім кроці підтримує й силою впливає.

II. До духовного семінарія Укрїнців не приймають, хіба що вони перейдуть на Румунів.

III. Між п'ятьма вихователями й управителями в духовному семінарі нема також жадного Українця.

IV. На теологічній факультеті на дев'ять професорів, є лиш один **проф. др. Єремій** з Мамайців, й сей тепер мусить викладати по румунськи. **Др. Козак без посади за протест на конгресі.**

V. Товариство українських богословів „Православна Академія“ розв'язали, питомців примусили вступати до румунського богословського товариства „Academia Ortodoxa Romana“.

VI. Між катедральним духовенством на дев'ять є лиш один Українець, др. Касіян Бриндзан, якому дозволяли до недавня в неділю й свята проповідувати на вечірнях по українськи — головню до міських служниць. Тепер і сього не можна. У всіх церквах богослуження відправляються тільки по румунськи.

VII. Вісім тисяч православних Українців (прочі 7 тисяч Українців греко-католики — разом 15 тисяч Українців в Чернівцях; Румунів було давнійше 12 тисяч, тепер далеко більше через зріст державних урядників, війська та ренегатів всіх національностей) й **2,500 української шкільної дітвори не мають ні одної церкви де би могли участувати на богослуження і через те йдуть тепер всі православні Українці до уніяцької (греко-католицької) церкви — навіть святи паски*).**

VIII. Серед 30 черців є два єромонахи української народности й тих за те переслідують.

IX. В українських школах в Чернівцях було чотирох українських катехитів (румунів 21) та й з них два тепер перекинули в гліб Румунії, а в сих школах по цілковитім зрумунізованню вчить релігії по румунськи.

(Дальше буде).

* В греко-католицькій церкві ще поки що не завели румунської мови, хоч зреформували й її — головню не дозволили приналежати до стани слав'янської дієцезії а створили окреме греко-католицьке єпископство на чолі з генеральним вікарієм Злейком з Серету (старший священник і влієць) та підчинили до Буковинського Нунціяту, та Кляйзенбургського греко-католицького і румунського в Семигороді Архiepіскопства.

Добрість прикрашує життя, розв'язуючи всі суперечности, топлутане робить зрозумілим, важке — легким, сумне — радісним.

* Про румунський Терор над українським народом на Буковині читачі будуть мали нагоду довідатись з моєї праці, яку я виготовляю до друку під заголовком: „Українська Північно-Західна Буковина під румунським ярмом — оповини з 1918—1924 pp“